

RØROS KOMMUNE

Landbruk, plan og miljø
Teknisk avd.

Miljøverndepartementet
Postboks 8013 Dep

0030 OSLO

Røros, 12.09.02

Vår ref. Løpenr. Arkivkode
02/01232-001 005669/02

Saksbehandler
Ingvar Estenstad 72 41 94 50

Deres ref.

FORTID FORMER FRAMTID, NOU 2001:1 - HØRING

Attn.: Kari Charlotte Larsen

Det vises til oversendelse ved e-post 06.09.02 av Torbjørn Eggens utkast til høringsnotat.

Kopi av notatet vedlegges.

Med hilsen

Ingvar Estenstad
Etatsjef

Det kongelige miljøverndepartement
Postboks 8013 Dep
0030 OSLO

Høring av NOU 2002:1 Fortid former framtid - utfordringer i en ny kulturminnepolitikk.

Røros kommune har mottatt NOU 2002:1 "Fortid former framtid", og ønsker å knytte en del kommentarer til utredningen i forbindelse med høringsrunden.

Med bakgrunn i kommunens mer enn 20 årlig erfaring som Verdensarv by på UNESCO's liste og med et museumssenter plassert i statlige eiendommer i sentrum av byen. Røros kommune er sammen med Bergen kommune i en helt enestående situasjon i Norge.

Strategiske føringer.

Det er behov for denne utredningen som gir en vurdering av kulturvernpolitikken mål, strategier og virkemidler satt i en større samfunnsmessig sammenheng. Røros kommune ser det derfor som meget positivt at det legges fram en utredning som tar opp viktige spørsmål i kulturminnepolitikken på en overordnet måte.

Et bredt perspektiv for en fremtidig kulturminnepolitikk er viktig, spesielt for kulturminnene selv og for samfunnets identitetsbygging, trivsel og velvære. Kulturminnene er ikke-fornybar **kunnskaps- og opplevelsesressurser** som må forvaltes **med stor individuell følsomhet og respekt.**

Bevaring og forvaltning av vår felles kulturarv for fremtidige generasjoner er et stort ansvar som er pålagt oss. "Adopsjonsordningen" på Røros mellom grunnskolen og Rørosmuseet er en reel synliggjøring av prosjekt som går inn i det framtidige. Du trenger ikke bli gammel før du bryr deg om kulturarven.

Vi ser mer enn andre kommuner behovet for en kulturminnepolitikk som styrker **forutsigbarheten** og **forståelsen for vern**. Til samme tid må vi ivareta en nødvendig **samtidstilpasning** og vi må **ansvarliggjøre alle** som har påvirkning på kulturminnevernet.

Røros er ikke bare et kulturminne men også et levende regionalt senter. Det gjør at det er et visst utbyggingspress. Som eksempel kan nevnes Rehabiliteringssenter for hjerte- og lungesyke med 150 nye arbeidsplasser rett utenfor den antikvariske vernesonen. Røros er også en populær hyttekommune og sentrumsnære hyttetomter er de mest populære. Hyttebygging i Hånesåsen er så sentrumsnært at det i realiteten er snakk om byutvikling. Tilpasning mellom vernets formål og brukeres interesser, videreføring og utvikling av næringsvirksomhet er som oftest en forutsetning for et helhetlig og varig kulturminnevern, men dette må følges opp av langsiktig planlegging hvor vern av helheter tillegges spesiell vekt. **Alle forvaltningsledd trenger grundig skolering i helhetstenkning i et så segmentert arbeidsfelt som det kulturminnevernet er. Røros er kanskje landes mest pedagogiske lærested for helhetsforståelse av kulturminnevern og et pulserende og levende lokalsamfunn.**

Kartlegging av historiske strukturer i by- og tettstedsutvikling vil gjøre saksbehandling i disse områdene forutsigbar. Vern av kulturminner etter plan- og bygningsloven bør styrkes og samordnes med kulturminnelovens bestemmelse. Det er behov for klarere hjemler for dokumentasjonskrav i saksbehandling. Forvaltningen av lovverket må i størst mulig grad håndteres lokalt. Tilgang til ressurser for dokumentasjon og registrering av kulturminner på fritt grunnlag, uavhengig av pågående planer og tiltak, er i denne sammenheng et vesentlig moment.

Forholdet Plan- og bygningslov – Kulturminnelov

Det virker som man i revisjonsarbeidet med Plan- og bygningsloven med tilhørende forskrifter slites mellom det å forenkle og gi mer ansvar til den enkelte byggherre og å gi kulturminnevern større plass. Det er for eksempel gitt stadig flere unntak fra melde- og søkeplikt som også gjelder for områder regulert til spesialområde-bevaring. Samtidig er det i dag så tunge prosesser som må gå forut for vern etter Kulturminneloven at en kvier seg for å sette i gang. Prosessene virker i seg selv som en sperre for å bruke loven.

Plan og bygningsmyndighetene skal som grunnlag for sine beslutninger forta en avveining mellom de forskjellige interesser (Pbl §2, § 20-1). Dette vil ofte være en avveining mellom økonomisk utnyttelse og kulturminnevern. Erfaringene viser at økonomiske hensyn har lett for å vinne frem.

Kunne man ved omarbeidelse av Kulturminneloven ha deler (et kapittel) som automatisk ble gjort gjeldende i områder regulert til spesialområde – bevaring?

Det er viktig å ansvarliggjøre det kommunale forvaltningsnivået og få i gang den lokale politiske debatt om kulturminnevern.

Det er "alminneliggjøringen" av kulturminnevernet som i følge vår vurdering vil være det største bidraget til Norsk kulturminnevern fra denne utredningen.

Jo nærmer den politiske debatten kommer de berørte kulturminner jo mer nyansert og detaljert blir diskusjonene og avgjørelsene.

Detaljrikdommen i problemene er utfordrende på alle, både legfolk og fagfolk.

Kulturminnevernets eksperter er ikke flinke nok til å dra opp, å ta del i og respektere den lokalpolitiske debatt.

Økonomiske virkemidler.

Gode økonomiske rammevilkår er en forutsetning for et velfungerende kulturminnevern. Etablering av et kulturminnefond vil være et positivt løft. Like viktige er imidlertid utvalgets forslag om en styrking av tilskuddsordninger og etablering av særregler i skatte- og avgiftssystemet. Økonomiske virkemidler må ikke bare gjelde for fredete anlegg, men også for andre definerte verneverdige kulturminner. Først da vil forvaltningens muligheter til å legge føringer for det lokale bevaringsarbeidet styrkes.

De økonomiske ressursene i kulturminnevernet er fokusert mot opplevelsesressursen og ikke kunnskap og dokumentasjonsressursen.

Flere store nasjonale istanssettingsprosjekt synliggjør kulturminnevernets kunnskap og opplevelses- dilemma.

Formidling.

Bergen kommune ser meget positivt på den betydningen utredningen legger i formidlingen av kulturminneverdiene, spesielt i forbindelse med skoleverket. Kunnskapsformidling til barn og unge er en forutsetning for et godt fremtidig kulturminnevern. Kulturminnevern er i tillegg en viktig del av miljøvernet, en ikke-fornybar ressurs. Med byens rolle som vert for et kulturminne oppført på UNESCOs Verdensarv-liste, ser Røros kommune det spesielt viktig, i tillegg til det mer tradisjonelle formidlingsamarbeidet mellom skoler, museer og andre institusjoner, å fremme nettverk-samarbeid innenfor kulturminnevern, både nasjonalt og internasjonalt, for eksempel gjennom Organisation of World Heritage Cities, UNESCOs skole- og ungdomsnettverk (Associated Schools Project) og lignende prosjektsamarbeide.

Forvaltningsansvar.

Innenfor Røros Bergstad ligger i dag den største tettheten av fredete anlegg i landet.

Denne omfattende kulturminne-bestanden, som også inkluderer et verdenskulturminne, har gjort Røros kommune spesielt bevisst det ansvar som ivaretagelse av kulturminner i en historisk by innebærer, og man ønsker å ta hånd om dette til beste for byen.

For å håndtere dette, har Røros kommune i dag en egen relativt frittstående kulturminneforvaltning innenfor Plan-, Landbruk og Miljøetaten. Fylkeskommunen er likevel den formelle "antikvariske myndighet" i Røros. Alle saker som berører fredede anlegg behandles av Fylkeskonservator.

Begge etater har personell med høy kompetanse, og det er meget sjelden faglig uenighet i konkrete byggesaker. Utbygger og saksbehandler må imidlertid forholde seg til to forvaltningsnivåer innenfor kulturminnevernet. Røros kommune hilser derfor velkommen forslaget om overføring av forvaltningsmyndighet til kommunen. Med myndigheten vil også ansvaret føles sterkere lokalt.

Kommunens standpunkt:

"Røros kommune ønsker å påta seg økt myndighet og forvaltningsansvar innenfor kulturminnevernet, og har den nødvendige fagkompetanse til å utføre de oppgavene som dette medfører."

Like viktig som økonomiske ressurser er god tenkning og oppfinnsomhet i alle deler av kulturminnevernet fra den teoretiske forståelse til de praktiske løsninger.

Kulturminnevernet er både et tradisjonstungt saksområde og et konservativt tenkende fagmiljø.

Det er stor økonomi fokusering og det er stor frednings/ konflikt fokusering. Denne fokuseringen etter min mening hemmende for både oppfinnsomhet og nytenkning i kulturminnevernet.

Helhetstenkning blir vanskelig med mange forvaltningsnivå og kulturminneaktører. Røros sin erfaring er at det altfor lett å lage særordninger og oppdelinger som i helhetstenkning er uten logikk.

Kompetansestridigheter kommer lett både lokalt og sentralt. Disse skader kulturminnevernet. Mye kompetanse med svekket effekt som er en direkte følge av organiseringen av kulturminnevernet.

Lokalt i Røros er kulturminneforvaltning delt mellom Røros kommune som har et helhetlig ansvar og Staten ved Miljøverndepartementet som kjøpte opp områder og anlegg etter Røros Kobberverk midt i verdensarvbyen, her er det Stiftelsen Rørosmuseet som forvalter statens eiendommer med Riksantikvaren som antikvarisk myndighet i første instans. Dette er en særordning som skaper problem både i forhold til forvaltningsnivåene og i forhold til helhetstenkningen.

På fylkesnivå er forvaltningen samlet mens det på statlig nivå er todelt.

Røros er Norges mest sammensatte og kompliserte kulturminne å forvalte. Lær her. Bygg teorier på Røros og lær av løsningene som blir valgt.

Med vennlig hilsen,

Røros 28.06 2002

Leder for Plan, Landbruk og Miljø

Kulturminneforvalter

Ingvar Estenstad

Torbjørn Eggen